

A F D E L I N G I

DIE PLEK VAN FILOSOFIE IN DIE OPLEIDING
VAN ONDERWYSERS

HOOFSTUK I

A. DIE PLEK VAN FILOSOFIE IN DIE OPLEIDING VAN ONDERWYSERS.

Oor die feit dat filosofie te doen het met al die waardes van die menslike lewe, bestaan daar geen verskil tussen filosowe nie.

Dwarsdeur die eeu in die verskillende tydvakke, vanaf die Griekse Antieke kultuur tot-en-met die twintigste eeuse lewensfilosofie van 'n bepaalde nasie of volk, vind ons waardes wat as norme gedien het en nog dien vir die bestaan en voortbestaan van 'n bepaalde nasie of volk.

Hoewel die doelstellinge of waardes verskil van tydvak-tot-tydvak vir die onderskeie samelewings, het die besondere waardes vorm gekry in daardie samelewing om sekere doelstellinge te dien en om in sekere behoeftes te voorsien; dit het en bevredig en beveilig nog steeds die mens as persoonlikheidswese en as gemeenskapswese, om hom te laat inpas en aanpas, met beheersing in sy samelewingsverband.

Die inhoud van so 'n studiekursus van filosofie in die opleiding van onderwysers sluit die filosofiese grondslae van die opvoeding in.

Die filosofie het 'n taak teenoor elke wetenskap. Om die grondslae van 'n wetenskaplike vak te benader, bevind ons ons op wysgerig gebied, terwyl die grondbeginsels nie sonder filosofiese studie benader kan word nie.

Die opvoedkunde lewer die norme of waardes, dit handel oor grondbeginsels wat betrekking het op ons waardering en ons prinsipiële houding, wat dan ook ons doelstelling is.

Waar pedagogiek 'n normwetenskap is, daar is Sielkunde, Kindersielkunde en Sosiologie beskrywend van aard.

Sielkunde en Sosiologie is by uitstek hulp-wetenskappe van die pedagogiek: dit dien as hulp om die arbeid te kan verrig, sodat die pedagogiek uit-spraak kan gee.

Ons kan natuurlik die grens van pedagogiek verruim wanneer ons die klem laat val op daardie deel van die opvoeding wat ons onderwys noem.

In die praktyk het ons opvoeders en opvoedelinge. Dit vereis en veronderstel kennis en insig van die skoolwese, met ander woorde, die doel van die onderwys.

Hieruit volg dan die kwessie van doelmatige opleiding, waardeur die algemene strekking dan sedelik min of meer verskuif word na die moontlikhede en noodsaaklikeheid van die praktyk, waardeur die mens instaat gestel word om die algemene doel en die algemene norm te aanvaar in sy eie lewe en sy eie omgewing, om sy christelike taak te kan vervul.

Elke mens is geskape met sy eie belang, inisiatief, vermoëns, vryheid, individualiteit, emosies, ens., maar hy is ook sosiaal geskape, waardeur hy gebind is aan die samelewing met bande van godsdiens, ideale, taal, tradisies, gemeenskapslewe, geselligheidsdrang, ens.

Die persoon is dus individu, met 'n eie individuele sfeer van vryheid waarin hy en hy alleen heerskappy kan voer, omdat hy so geskape is.

Maar die persoonlikheidswese kom nie tot sy hoogste ontplooiing en ontwikkeling in afgeslotenheid

nie, dog wel in en dêur die samelewing, wat sy aangebore kragte en talente daartoe prikkel.

Hierdie proses begin reeds by die skool en loop dwarsdeur die menslike lewe in die samelewing - dis 'n proses van opvoeding en onderwys.

Die prikkels wat die samelewing oplewer, werk in op die persoonlikheidswese en laat hom tot sy eie self terugkeer tot reaksie, waardeur hy skeppende werk lewer. Die een is voorwaarde vir die ander, beide met reg van bestaan.

Op hierdie wyse versoen ons die probleem van: die mens wat èn individueel èn sosiaal aangelê is.

Uit die voorafgaande vloeï nou voort "De opvoeder heeft te kennen de ziel van den mensch en de groeiwetten voor die ziel, die de (beschryvende) kinderzielkunde hem leert; hy heeft ook de samenleving uit welke 't kind komt, en tot welke hy 't kind opvoedt te kennen; maar daarmee heeft hy dan ook al de hulp, die hy behoeft."¹⁾

Die verhouding tussen sielkunde en pedagogiek en die verhouding tussen sosiologie en pedagogiek is 'n taak wat ons moet bespreek.

Pedagogiek is 'n normwetenskap wat die norme aangee en die grondslae neerlê vir die pedagogiese teorie, en indien sielkunde en sosiologie as hulpwetenskappe vir die pedagogiek egter die taak van norme wil aangee en dus die grondslae wil neerlê vir die pedagogiese teorie, sak die pedagogiese gebou skeef: die pedagogiek word verkneg en losgewikkeld van die norme waarna hy hom ook moet rig en laat lei.

1) Waterink J.: Inleiding Tot De Theoretische Paedagogiek. Deel I. De Paedagogiek als Wetenschap. Bls. 197 - 198.

Die antropologiese analyse van die kinderlewe toon duidelik dat die mens 'n opvoedbare skepsel is en verskil dan ook hierin van die dier.

Daar bestaan geen menslike gemeenskap waarin nie opgevoed kan word nie.

Die wyse waarop die pedagogiek hom op Personalistiese grondslag ontwikkel het tydens die afgelope kwarteeu, voer ons tot positiewe gesigspunte om die struktuur van die huidige pedagogiek skerp aan te dui.

Ons praat van die „naiwe“ ervaring d.w.s., die voorwetenskaplike ervaring wat die wêreld, maar veral die mens of persoonlikheidswese nie beperk tot slegs daardie skeppinge as uitvloeisels van afgesonderdheid in sy studeerkamer of laboratorium nie, maar ook rekening hou met die ontwikkeling, m.a.w., ervaring van die volle mensheid van die jeug en volwassenes.

Ons het dit reeds aangetoon met die individuele en sosiale aanleg van die mens en die versoening van die twee.

Kohnstamm wys verder op „Zyn leer van de individualiteits-structuren der menselyke samenleving, van hun enkaptische vervlechtingsvormen en het en-kaptisch structuurgeheel.“²⁾

Ten besluite haal ons Kohnstamm aan om 'n proef te maak van 'n omskrywing van die aard en plek van Pedagogiek as 'n kritiese beoordeling van:

„Paedagogiek is dat onderdeel van de leer omtrent mens (anthropologie) en menselyke gemeenschap (sociologie) dat:

a) Zyn modale zinkern vindt in de vormende invloed

2) Ph.A.Kohnstamm: Paedagogiek, Personalisme en Wysbegeerte der Wetsidee uit Feestbundel uitgegeven ter gelegenheid van het Vyfentwintigjarig Jubileum als Hoogleraar van Doctor Jan Waterink, Bls. 105.

op de aanwezige aanleg van die jeugdige mens door de volwassenen, (ouers) die tot die dienst aan hem geroepen zyn,

- b) op de basis van het onder (a) genoemde de school (sogn. "derde milieu") behandelt als een der belangrykste individualiteits-structuren der samenlevingsverbanden naast Gezin, Kerk en Staat."³⁾

Oor die plek van filosofie in die opleiding van onderwysers is daar drieërlei opvatting.:

Voorafgaande wys ons eers daarop dat almal dit eens is dat filosofie te doen het met die laaste waardes, met die eindbestemming van die menslike lewe.

Waar daar wel verskil oor bestaan, is oor die inhoud van so 'n kursus in die filosofiese grondslae van die opvoeding.

Ten opsigte van hierdie inhoud van die filosofie in die opleiding van onderwysers is daar 'n drieërlei opvatting:-

1. Die Eklektiese opvatting :-

"Bearing in mind that the students have, for the most part, had little systematic philosophical training, the teacher can select representative philosophers and outline the principles of their educational philosophy with sufficient background of their general principles to make their educational thought have a meaningful setting. Such a course might include Plato Aristotle, Quintilian, Bacon, Milton, Locke, Rousseau,⁴⁾ Froebel, Spencer, Dewey and Nunn."

3) Ibid.: Bls.107.

4) Stewart, Campbell W.A.: "Philosophy, Psychology and Sociology in the Training of Teachers." The Sociological Review. Journal of the Institute of Sociology. Vol.XLII, Section One, Year 1950.
Bls.2.

(a) Voordele van die eklektiewe opvatting:-

1. Die filosofiese sisteem is altyd in die loop van die jare saamgeweef met 'n opvoedkundige teorie en praktyk.
2. Die student moet bloot historiese gegewens versamel wat in die loop van die tyd by die verskillende filosowe na vore getree het.
3. Om die oë van studente daarvoor oop te maak dat immer in alle filosofiese stelsels die opvoedkundige grondslae daarin geïnkorporeer is.
4. Om die student 'n basis van vergelyking te gee tussen wat in die verlede gebeur het en die hede.

(b) Besware teen die eklektiewe opvatting:-

1. Hierdie eklektiewe of uitsoek van filosowe met hulle pedagogiese opvattinge moet vanselfsprekend arbitrêr en willekeurig wees. Wanneer daar 'n bepaalde voorliefde vir hierdie of daardie filosoof bestaan, is daar geen sprake van objektiviteit en berus dit op willekeur met geen objektiewe standaard nie.

In die praktyk kom dit neer op 'n uittreksel van opvoedkundige idees van hierdie filosowe wat los van hulle hele filosofiese sisteem staan.

Die gevolg is dat die behandeling in baie opsigte bloot informatories en onkrities is.

"The whole work of the historian becomes data for the philosopher rather than philosophy itself. The historian should be philosopher to this extent at least, that he has learnt to be aware of and to criticise the assumptions of his own thinking and the scale of values and principle of selection which he has adopted. If, like Lord Acton or Dr. H.A.L.

Fisher, he remains unaware that his own assumptions and values are not necessarily those of all rational beings, he may still be a good historian, but he will be a bad philosopher. Nor is history, even literary history, the same thing as the philosophy of history The historian does not address himself to this question (of man's destiny), even though his attitude towards it will affect all his writing of history. The historian neither starts nor ends with a philosophy of history; he studies history for its own sake, and he has no interest in making facts fit into preconceived theories.⁵⁾"

Uit bogenoemde aanhaling is die historiese behandeling van die filosoof se idees in die grond van die saak foutief wanneer 'n mens filosofie op hierdie manier bestudeer, m.a.w., 'n metode wat nie pas by die filosofie oor die uiteindelike bestemming van die mens nie.

Om maar een voorbeeld te neem, die doelstelling van die opvoeding is maar een aspek van die opvoeding, en om dit nou te behandel bywyse van 'n uittreksel van kennis, kan dien as voorbeeld van kennis aangaande die doelstelling en die daarin opgeslotte implikasies waarby die voorafgaande voorveronderstellinge en ingewikkeldhede nie grondig deurskou is nie.

"Educational theory" of this sort is not seen as organic in the life and thought of a period, nor is it seen to present some of the great issues of mind or of the individual and society in varied settings.⁶⁾"

5) Richardson A.: Christian Apologetics. S.C.M. Press 1947. Bls.104.

6) Stewart Campbell W.A.: The Sociological Review. Bls.6.

(c) Konklusie.

Nietemin, is dit tog wel die taak van die filosoof om aan die onderwyser 'n insig te gee in die verskillende grondslae van die opvoeding wat tog as verteenwoordigend beskou kan word, en die student aan te moedig om filosoferend te dink op sy bepaalde vakgebied d.w.s., om die verband en samehang van die hele opvoedkunde te analyseer.

Om dit met studente te bereik in een jaar en in 'n tydvak, die twintigste eeu, waar daar so 'n groot verskeidenheid van filosofiese strominge en 'n vloeibaarheid van sosiale strukture is, ons dink byvoorbeeld aan die verskillende ideologieë Existensialisme, Bolsjewisme, Naziisme, Fascisme, Calvinisme, ens, is daar geen bepaalde stabiele strukture nie.

"This in one year in an age when there is wide variety in philosophic method and great fluidity in social structure. To say that such a task is beyond achievement is not to underestimate the case.
7)
But the task remains."

2. Die tweede opvatting in die behandeling van so 'n kursus nl., Die metode van behandeling van 'n voorgeskrewe werk(e).

'n Spesifieke taak aan die hand van 'n Voorgeskrewe Werk(e) byvoorbeeld, Die Republiek van Plato of sy Wette, Education: Its Data and First Principles van Nunn word gegee.

a. Die Voordele van hierdie metode van behandeling:-

(1) Elke student het tenminste een duidelike opvatting, een bepaalde gesigspunt op die vernaamste

opvoedkundige opvattinge.

Nou kom die aanvulling van die dosent, waardeur die taak van die dosent tot 'n groot mate (2) aanvullend en (3) interpreterend is.

(2) Aanvullend in die sin dat hy deur vergelyking en kontrastering met ander gesigspunte die student vorm deur aanmoediging tot breër ondersoek en om belangrike gapinge te oorbrug, maar boewal om bloot te lê die fundamentele voorveronderstelling in sy filosofiese konsepsie.

Hierdie laaste is 'n kwessie van (3) interpretasie, hoofsaaklik interpreterend van aard.

Dis juis by hierdie interpretasie dat daar onoorbrugbare meningsverskille kan ontstaan by verskillende ondersoekers.

As voorbeeld van so 'n meningsverskil siteer ons hier uit artikels van O.Neurath en J.Lauwerys waarin Plato voorgestel word as die ontwerper van 'n totalitêre sisteem van opvoeding, waarin die individuele persoonlikheid op ondemokratiese wyse ingeskakel is in belang alleenlik van die staat.

"We think it important to direct attention to the fact that certain aspects of the Republic are not only anti-democratic but actually foster a somewhat brutal and merciless atmosphere in which the importance of human individuality is discounted when certain generalities are at stake. The book, indeed, teaches many lessons but none about the human background required for government of the people, by the people, and for the people.

..... In conclusion, we feel it essential

to stress once again that we do not think that the Republic represents the whole of Plato, nor that the preparation of a warlike caste on a racial system represents the whole of the Republic; but we do think that these and other proposals, which seem equally terrible and repellent from a democratic point of view, are to be found there by naïve readers. We can well understand that Christians may come to despise the book as Anti-Christian, but we find it less simple to understand how some of them come to praise Plato.

..... They will be struck, too, by the "modernity" and relevance of the whole analysis.⁸⁾

Ons siteer Nunn. "Educational efforts must, it would seem, be limited to securing for anyone the conditions under which individuality is most completely developed - that is to enable him to make his original contribution to the variegated whole of human life as full and as truly characteristic as his nature permits; the form of the contribution being left to the individual as something which each must, in living and by living, forge out for himself.

..... mankind is not condemned for ever to endure its present evils; if there is a will to escape from them, its nobler spirits will certainly find a way What then, could education do better than to strengthen mens' sense of the worth of individuality - their own and others' - teaching them to esteem the individual life, not, indeed, as

8) O.Neurath en J.Lauwerys: The Journal of Education. Febr.1945. Bls.57, 58 - 59.

a private possession, but as the only means by which real value can enter the world? Here it may be claimed, is the strongest bulwark of freedom and the firmest guarantee against the rule of violence. All we demand is that individuality shall have free scope, within the common life, to grow in its own way, and that it shall not be warped from its ideal bent by forces...."⁹⁾

Die kritiek oor Nunn "... which indicate the liberal-individualist bases of his great book and emphasise the social assumptions that he makes and his "society-blindness."¹⁰⁾

b. Konklusie.

Nietemin, het hierdie metode van behandeling tog sy waarde in die opleiding van onderwysers insoverre dit 'n samehangende behandeling van die filosofiese grondslae van die opvoedkunde bied.

Hierby hoef natuurlik nie net van een voorgeskeerde werk gebruik gemaak te word nie.¹¹⁾

3. Die Derde Opvatting is ook 'n ander vorm van eklektisisme, waarby temas uitgesoek word wat lê op die gebied van beide die filosofie en die opvoedkunde soos byvoorbeeld: Die Vryheidsprobleem in die Opvoedkunde; Die Gesagsprobleem van die Opvoedkunde;

-
- 9) Nunn T.P.: Education: Its Data and First Principles. Bls.9.
 - 10) Stewart Campbell W.A.: The Sociological Review. Vol.XLII. Section One. Year 1950. Bls.6.
 - 11) Die volgende werke verskaf 'n waardevolle afwisselende benadering tot hierdie ondersoek:
J.Locke: On Education.
T.P.Nunn : Education : Its Data and First Principles.
A.N.Whitehead : The Aims of Education.
H.C.Morrison : Basic Principles of Education.
F.Clarke : Education and Social Change.

Individuele en Sosiale Opvoeding, ens.

Wat impliseer dit? Wat is die eerste taak?
Wat hou dit in? Wat is die konnotasie?

In hierdie geval moet op die voorgrond staan, 'n ondersoek na die begrip wat die verskillende betekenisse gehad het in die verskillende periodes of tydvakke, en die wysiging wat hierdie betekenisse ondergaan het in die loop van die geskiedenis en in die raamwerk van die filosofiese denke van 'n bepaalde periode.

"It is admitted that such a venture raises the whole issue of „the meaning of meaning," an inquiry likely to tax the trained philosopher."¹²⁾

Om slegs een voorbeeld te noem nl., "Liberal" en "Vocational" aspekte van opvoeding.

a. Begripsanalise: Wat verstaan die Engelsman onder "liberal" education?" Dit is nl., die kulturele vrye vorming van die "gentleman" wat altyd nog die hele Britse opvoedingstelsel beheers het om die nodige agtergrond te gee, bv., die klassieke in die kurrikulum, ens.

"Vocational" onderwys, in teenstelling met bovenoemde, voorsien in die opleiding van die breër massa van die Britse jeug, terwyl "liberal" onderwys slegs die voorreg van die kleiner groep (hoër stande) van die Britse jeug volgens afkoms of andersins is.

Die teenstelling in hierdie twee begrippe word duidelik beskryf deur Mannheim en ons aanvaar dit so: "In its theory, liberal education insisted upon the statement that the basic values and the aims of education were eternal, and the final and exclusive purpose of education was the fostering of the free development of personality through the unhampered unfolding of

12) Stewart: The Sociological Review Vol.XLII.
Section One 1950. Bls.4.

innate qualities. The integral theory of education, in its sociological aspects, does not object to that theory as such; it does not doubt the fact that some ideals may be stated which survive the ages and are the basis of any decent way of life and social organization. What it objects to is that this theory is too aloof from history to be really helpful in concrete situations.¹³⁾"

Om in daardie leemte te voorsien, nl., in die sogenoemde "concrete situations", het na vore getree die opvatting van "vocational education," omdat die wêreld in die eersteplek verander het deur byvoorbeeld die geweldige industriële groei en ontwikkeling van die twintigste eeu.

Wat die "vocational education" betref, is dit 'n nuwe stroming in ons moderne geïndustrialiseerde samelewing waarvan die filosofiese grondslag die opvoeding van die massa is, of anders uitgedruk, 'n opvoeding wat pas by die breër lae van die gemeenskap.

Volgens Clarke moet dit wees: "The development of a popular philosophy" of education is perhaps the most relevant example that could be given of an urgently needed change in basic attitudes. It is unlikely, in England, that such a philosophy would be sharply antagonistic to that which has been dominant hitherto."¹⁴⁾

Volgens Clarke is die uitgangspunt van hierdie nuwe stroming die volgende: "Its function would be to preside over the process of unifying the values of culture and usefulness, and to secure that, in so far

13) Mannheim Karl : Diagnosis of Our Time. Bls. 56.

14) Clarke F. : Education and Social Change, Sheldon Press. 1940. Bls. 66.

as the educational system is an instrument of social selection, the criteria it applies shall be purely educational and used with no irrelevant bias."¹⁵⁾

Vervolgens neem ons die Vryheidsopvatting, werk dit, dan is ons tevrede. Dit het sy oorsprong in die Engelse wêreld, m.a.w., dit berus op Engels-filosofiese beskouing met sy sterk empiriese inslag.

So ook lê hierdie opvatting die verpligting op studente om in opvoedkundig-filosofiese probleme die juiste betekenis aan begrippe te heg.

Hierin moet die student deur bevoegde filosowe gehelp word in die begripsanalise:

"Trained philosophers always have important tasks of definition to discharge in educational thought."¹⁶⁾

15) Ibid., bls.66.

16) Stewart: The Sociological Review. Vol.XLII.
Section One. 1950. Bls.5.

HOOFSTUK II

B. WAT IS NOU DIE TENTATIEWE INHOUD VAN 'N KURSUS VOLGENS HIERDIE OPVATTING?

Sonder om in die besonderhede in te gaan kan die volgende vyf probleemstellinge genoem word:

1. Wat verstaan ons onder die begrip opvoeding in die engere en die ruimere betekenis van die woord? Of, wat is die wese van die opvoeding?

2. Opvoeding en onderwys is 'n saak van die gemeenskap. Die formele skool as instelling, as samelewings verband, is 'n kultuurproduk.

Om die sosiale ervenis te aanvaar, te gebruik en uit te bou met 'n ontplooiing van al die gawes en talente waardeur die mens kan inpas, aanpas en beheersend kan optree in sy bepaalde kultuurmilieu.

3. In die enkeling bereik die opvoeding die gemeenskap. Opvoeding is die middel om die sosiale lewe te beïnvloed.

In hoeverre dus moet die inhoud van die opvoeding 'n uitdruklike weerspieëling wees van en die eise wat 'n bepaalde samelewing stel aan die individu.

In hoeverre is die individu "vry" om sy eie opvoeding te kies? Hierdie vraagstelling is die vraagstelling na die ontplooiing en ontwikkeling van die gawes en talente binne 'n gemeenskap.

Daar bestaan 'n intieme verband tussen individuele aanleg en die behoeftte van die samelewing - die skeiding tussen die twee word prinsipiël nie erken deur die organiese pedagogiek nie. Die twee is in mekaar vergroei, die een is voorwaarde vir die ander en tot sekere mate is die een die gevolg van die ander.

4. Wat verstaan ons onder opvoedkundige waardes?
(Die „Summum Bonum“ van die opvoeding.)

5. Alle opvoedkundige vraagstellinge het 'n verlede sowel as 'n hede.

Moet in die opleiding van onderwysers die historiese kontinuitéit en die huidige ooreenkoms behandel word?

Die samevatting van so 'n kursus onder genoemde vyf probleemstellinge dek tentatief die hele, of altans die grootste gedeelte van die inhoud.

Hieruit spruit dan voort, kennis van die mens in terme van filosofie, of, anders uitgedruk, die plek in die kosmos.

Ons het aan die anderkant ook te doen met die mens en die kind in 'n konkrete lewenssituasie, waarin die kind ook geplaas word, om kennis te verkry van die mens en die kind.

In hierdie konkrete lewenssituasie moet die Sielkunde die nodige bydrae lewer tot daardie kennis deur middel van psigologiese prosesse, wat hulle af speel en tot openbaring kom in die verskillende lewens- en ontwikkelingstadia van voorgeboorte af tot volwassenheid.

Hieruit volg dan ook dat kennis van die sielkunde onontbeerlik is vir die onderwyser, en veral die Kindersielkunde.
